

ธรรมะชนะเอ็ดส์

ธรรมสภา ของ พระธรรมปิฎก พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) สำหรับงานสัมมนา
เอ็ดส์ระดับชาติครั้งที่ 9 ที่ศูนย์ประชุมอิมแพค เมืองทองธานี 9 ก.ค. 2546

A
I
D
S

เอ็ดส์ เป็นโรคติดต่อร้ายแรงโรคหนึ่งที่น่ากลัวที่สุด หลังจากคนในอเมริการู้จักโรคนี้นักครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1981 หรือ พ.ศ. 2524 ไม่ช้าคนก็รู้จักโรคเอ็ดส์กันไปทั่วโลก (แม้ว่าที่จริงนั้น เอ็ดส์ได้มีในอาฟริกามาก่อนอาจจะนานแล้ว)

ปัญหาเอ็ดส์อยู่ที่คนกลัวอด

ในระยะแรกนั้น คนรู้สึกว่ายอดเป็นโรคที่น่ากลัวที่สุด แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงบัดนี้ ความกลัว หรือความหวาดผวาต่อโรคเอ็ดส์ ได้ลดลงไปไม่น้อย ทั้งที่ความน่ากลัวที่แท้ก็ยังคงอยู่ เพราะโรคที่ยังไม่อาจบำบัดให้หายได้ ถ้าเป็นแล้วก็ต้องตายแน่นอน

ปัจจุบันนี้ แม้ว่าจะยังไม่มียาที่จะบำบัดให้หายได้จริง แต่ก็มีวิธีการ หรือยาบางอย่าง ที่ช่วยชะลออาการ ทำให้บรรเทาความรุนแรง หรือยืดอายุคน นับว่าดีขึ้นบ้าง การรู้จักวิธีปฏิบัติต่อโรคเอ็ดส์นั้นก็ยังเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้ความน่ากลัวลดน้อยลง

นอกจากเรื่องของความรู้ความเข้าใจที่มากขึ้น เช่น วิธีปฏิบัติต่อโรคนั้นชัดเจนแล้ว ยังมีเหตุผลอื่นๆ อีกที่ทำให้กลัวโรคเอ็ดส์น้อยลง คือ เป็นธรรมดาที่คนจะตื่นตระหนกตกใจมาก ในระยะที่เพิ่งได้ยินข่าวร้ายแรงใหม่ๆ และยังไม่รู้ทางไปทางมา ต่อมาเมื่อความตระหนกตกใจในข่าวที่กระทบครั้งแรกเบาบางลงไป คนมีความเกี่ยวข้องกับโรคนี้น้อยลงเรื่อยๆ กัน ก็เป็นเหตุให้ความกลัวลดน้อยลง เช่นว่า โรคนี้นั้นแม้จะร้ายแรงถึงตายแน่นอน เมื่อเป็นแล้วตายแน่แก้ไขไม่ได้ แต่ระยะเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ก่อนที่จะตายนั้นยาวนาน ก็เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนประมาท ปล่อยตัว หรือไม่รู้สึกลังเลถึงความปีติระกระชั้นตัว

อีกประการหนึ่ง ในบางประเทศที่ยากจน คนหาเงินลำบากโรคเอ็ดส์นี้ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องของอาชีพโสเภณี ซึ่งเป็นช่องทางหาเงินอย่างหนึ่งของคนที่อาจจะมีความฐานะค่อนข้างยากจน ความที่ต้องการเงินก็ทำให้ยอมเสี่ยงต่อภัยอันตรายอย่างในเมื่อเมืองไทยเองก็เคยมีคำกล่าวกันว่า หญิงโสเภณีบางคนพูดว่า “เอ็ดส์ดีกว่าอด”

นอกจากนั้นก็เป็นเรื่องของความยั่วยวนทางด้านกามารมณ์แม้จะเสี่ยงภัยอันตราย แต่ความที่ตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสตัณหาและความมกมากในกาม เป็นต้น ก็ทำให้ยอมเสี่ยงต่อโรคนี้นี้ หรือคนที่ติดสารเสพติด ในเวลาที่อาการติดยาเกิดขึ้นอย่างรุนแรง ก็อาจจะลืมตัวไม่คำนึงถึงความร้ายแรงของเอ็ดส์ คนสองพวกนี้ก็จัดเข้าได้ในจำพวกกลัวอดมากกว่าเอ็ดส์ คือ ยอมเสี่ยงที่จะเป็นเอ็ดส์ ดีกว่ายอมอดยาหรืออดกาม

โรคเอ็ดส์มีความหมายและมีผลกระทบกว้างขวาง ไม่เฉพาะในเรื่องความกลัวต่อความตายของแต่ละบุคคลเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่มีผลต่อชีวิต ต่อสังคม ต่อโลก หรือต่ออารยธรรมทั้งหมดทีเดียว จึงมีเรื่องที่ต้องพิจารณาหลายอย่าง ในที่นี้อาจจะแยกการพิจารณาเรื่องเอ็ดส์ได้หลายระดับ ทั้งระดับโลก ระดับสังคม เช่น ในสังคมเฉพาะของแต่ละประเทศ และระดับชีวิตของบุคคล

ถ้าไม่ระวังให้ดี โลกนี้จะมีอารยธรรมเอตส์

ในระดับโลกนั้น เราพูดได้ในแง่ของอารยธรรมที่เดียว อย่างน้อยที่น่าสังเกตเกี่ยวกับความเป็นไปแห่งความเจริญและความเสื่อมของสังคมมนุษย์ หรือโลกทั้งหมด เอตส์เกิดขึ้นในยุคที่เรียกได้ว่า มนุษย์ทั้งหลายมีความล่าช้าทางเพศมาก

ถ้ามองในแง่นี้จะเห็นว่า ปัญหาศีลธรรมของมนุษย์ข้อหนึ่ง ก็คือเรื่องเพศ หรือเรื่องกามารมณ์ สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเสื่อมและความเจริญของอารยธรรม คือเรื่องกามารมณ์ ซึ่งเป็นต้นเหตุของการเบียดเบียนแย่งชิงความทุจริตหลากหลาย ความอ่อนแอ และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมต่างๆ ทำให้ต้องมีการควบคุมยับยั้ง โดยระบบคำสอนทางศาสนาหรือทางศีลธรรมต่างๆ ทำให้ต้องมีการควบคุมยับยั้ง โดยระบบคำสอนทางศาสนาหรือทางศีลธรรม อย่างในพระพุทธศาสนาเราจะเห็นได้จากเรื่องศีล 5 ว่า ศีลข้อ 3 คือ การเว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร เป็นเครื่องควบคุมการประพฤติปฏิบัติทางเพศให้อยู่ในขอบเขตที่ติงามและเป็นคุณแก่หมู่มนุษย์เอง

สังคมในยุคก่อนๆ นอกจากมีคำสอนทางศาสนาและทางศีลธรรมเป็นเครื่องยับยั้งแล้ว ก็มีมาตรการทางสังคมที่มาประสานกับคำสอนในทางศาสนาสำคัญด้วย แม้แต่กฎหมายก็มาช่วย

แต่ยิ่งกว่านั้นก็คือ อาศัยเครื่องมือยับยั้งจากธรรมชาติโดยตรง เมื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยเฉพาะในทางการแพทย์ยังไม่เจริญ ความเสี่ยงต่อกามโรค อย่างโกโนเรีย ตลอดจนซิฟิลิส ก็เป็นเครื่องยับยั้งพวกผู้ชายไว้ได้ไม่น้อย และในฝ่ายหญิง การที่เมื่อมีเพศสัมพันธ์แล้วจะทำให้ตั้งครรภ์ ก็เป็นเครื่องยับยั้งทางศีลธรรมอันหนึ่ง ซึ่งช่วยเหนี่ยวรั้ง ทำให้ไม่กล้าปล่อยตัว และทำให้ไม่เกิดการล่าช้าทางกาม

ที่นี้มาในยุคที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์เจริญขึ้น เมื่อไม่นานนี้เอง ก็ได้เกิดมียาและอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับคุมกำเนิด หรือทำให้ไม่ต้องตั้งครรภ์ ซึ่งก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้คนขาดความยับยั้งชั่งใจ แล้วการล่าช้าทางกามก็มีมากขึ้น

การเกิดขึ้นหรือการปรากฏขึ้นของโรคเอตส์ เมื่อพิจารณาในแง่นี้ก็เหมือนกับเครื่องมือของธรรมชาติที่จะจัดการกับมนุษย์หรือลงโทษมนุษย์ แต่ที่จริง มันก็คือผลร้ายด้านหนึ่งจากการกระทำที่วิปริตของมนุษย์เอง ซึ่งควรจะได้สืบค้นกันให้ชัด ในแง่ของความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัย

ในแง่นี้ เมื่อโรคเอตส์เกิดขึ้นมาแล้วก็กลายเป็นเครื่องช่วยทางสังคมอย่างหนึ่ง ในการที่จะเหนี่ยวรั้งมนุษย์ไม่ให้เสื่อมโทรมในทางกามารมณ์ หรือมีการเบียดเบียนกันทางด้านกามนี้มากเกินไป

อย่างน้อยมนุษย์น่าจะได้พิจารณาว่า ระหว่างเครื่องมือยับยั้งทางธรรมชาติพื้นฐาน เช่น เรื่องของการตั้งครรภ์ กับการที่มากฎยับยั้งในชั้นของโรคภัยไข้เจ็บที่รุนแรงขึ้นๆ ซึ่งเกิดจากการล่าช้าทางกาม อันไหนจะดีกว่ากัน ถ้ามนุษย์ไม่มีการยับยั้งด้วยการบังคับควบคุมโดยทางศีลธรรมด้วยตัวเอง ก็จะต้องถูกธรรมชาติยับยั้งด้วยปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน คือ การที่ตัวมนุษย์เอง มีจิตใจเข้มแข็งที่จะควบคุมตนเอง และดำรงอยู่ในหลักศีลธรรม เป็นต้น

ส่วนในด้านปัจจัยภายนอก แบบแผนและมาตรการต่างๆ ทางสังคมก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ แต่แค่นั้นยังไม่พอ ธรรมชาตินี้แหละเป็นปัจจัยภายนอกที่สุดท้ายที่ว่า เมื่อมนุษย์ล่าช้ากันนัก ในที่สุดผลร้ายก็เกิดขึ้นกับเผ่าพันธุ์ของมนุษย์เอง

ถ้ามองในแง่ดี เอตส์ก็เป็นเรื่องร้ายและเรื่องดี ร้ายที่มาทำให้มนุษย์มีความทุกข์ยาก แต่พร้อมกันนั้นก็ก็เป็นเรื่องมาช่วยเหนี่ยวรั้งอารยธรรมไม่ให้มนุษย์ตกต่ำอำนาจของความลุ่มหลงมัวเมาทางกามารมณ์มากเกินไป

ที่ว่ามานี้เป็นข้อควรพิจารณา ซึ่งอาจจะต้องการปัญญาที่มองเห็นความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยอย่างลึกและทั่วตลอดมากกว่าที่มนุษย์มีอยู่ขณะนี้ และส่งผลกระทบร้ายแรงต่อสวัสดิภาพของมนุษย์ทั่วโลกแล้ว ซึ่งอาจถึงขั้นที่มีความหมายสำคัญต่ออารยธรรมของมนุษยชาติ